

Eluned Morgan AS
Y Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg
Llywodraeth Cymru
Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru

13/11/20

Annwyl Eluned

Gwasanaethau iechyd meddwl Cymraeg

Llongyfarchiadau ichi ar eich cyfrifoldebau newydd ym meysydd iechyd meddwl a llesiant. Oherwydd amrediad eich meysydd gwaith mawr obeithiaf y bydd ymestyn eich cyfrifoldebau yn arwain at gynnydd yn y gwasanaethau hyrwyddo a chefnogi iechyd meddwl sydd ar gael trwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer pobl o bob oed.

Yn benodol dros y blynyddoedd diwethaf rwyf wedi dod yn ymwybodol o ddiffygion mewn gwasanaethau iechyd meddwl ar gyfer plant a phobl ifanc a phobl hŷn fel ei gilydd. Yn 2018 tynnodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg sylw at ddiffyg gwasanaethau iechyd meddwl ar gyfer plant a phobl ifanc yn y Gymraeg yn ei adroddiad *Cadernid Meddwl*¹. Yn yr un flwyddyn yn ogystal cyhoeddodd Meri Huws, fy rhagflaenydd fel Comisiynydd y Gymraeg adroddiad ar ofal dementia siaradwyr Cymraeg ar y cyd ag Alzheimer's Society Cymru². Roedd yr adroddiad yn tynnu sylw at nifer o fannau yr oedd angen eu gwella er mwyn i siaradwyr Cymraeg gael gwasanaethau dementia yn y Gymraeg ac roedd yn cynnwys argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru a nifer o gyrff eraill. Mae'n ofid mawr imi fod Arolygiaeth Gofal Cymru yn ddiweddar yn ei Adolygiad

¹ <https://senedd.wales/laid%20documents/cr-ld11522/cr-ld11522-w.pdf>

² <http://www.comisiynyddygybraeg.cymru/Cymraeg/Rhestr%20Cyhoeddiadau/Adroddiad%20de mentia%20a'r%20Gymraeg.pdf>

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5–7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

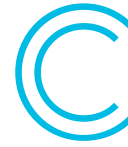
0345 6033 221
post@comisiynyddygybraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygybraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5–7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

enedlaethol o gartrefi gofal i bobl sy'n byw gyda dementia³ wedi adnabod bylchau tebyg mewn gwasanaethau i siaradwyr Cymraeg. Nid yw'n dderbyniol bod siaradwyr Cymraeg bregus yn cael eu rhoi o dan anfantais wrth geisio derbyn gwasanaethau dementia.

Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad ar Ofal Dementia Siaradwyr Cymraeg sefydlwyd grŵp gorchwyl a gorffen i oruchwyllo gweithredu argymhellion yr adroddiad. Mae cyfyngiadau'r pandemig diweddar wedi golygu na fu modd i'r grŵp gyfarfod yn ddiweddar ond bydd yn cwrdd ddechrau 2021. Cytunodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y buasai'n darparu diweddariad ar nifer o argymhellion yr adroddiad ar gyfer y grŵp gorchwyl a gorffen. Amgaeaf ohebiaeth ganddo yn manylu ar y pwyntiau hynny. Gan ddeall wrth gwrs bod digwyddiadau'r misoedd diwethaf wedi oedi gwaith y Llywodraeth yn y maes hwn edrychaf yn fawr at dderbyn diweddariad ar yr argymhellion hyn. Y tu hwnt i hynny, mawr obeithiaf y bydd modd inni gydweithio i sicrhau y bydd cynnydd mewn gwasanaethau iechyd meddwl ar gael i siaradwyr Cymraeg law yn llaw â sicrhau cynnydd yn niferoedd siaradwyr Cymraeg a chyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg.

Yr eiddoch yn gywir,

Aled Roberts

Comisiynydd y Gymraeg

Amg.

Copi at: Sue Phelps, Cyfarwyddwr Cymru, Alzheimer's Society Cymru
Sioned Rees, Llywodraeth Cymru
Bethan Webb, Llywodraeth Cymru
Cadeirydd, Grŵp Trosolwg, Gweithredu ac Effaith ar gyfer
Dementia
Cadeirydd, Grŵp Trawsbleidiol ar Dementia

³ <https://arolygiaethgofal.cymru/adolygiad-cenedlaethol-o-gartrefi-gofal-i-bobl-syn-byw-gyda-dementia>

Ein cyf/Our ref VG/00636/20

Aled Roberts a Sue Phelps
Comisiynydd y Gymraeg a'r Gymdeithas Alzheimer
Cerian.Davies@cyg-wlc.cymru

17 Mawrth 2020

Annwyl Aled a Sue,

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 19 Chwefror ynghylch yr Adroddiad Gofal Dementia Siaradwyr Cymraeg.

Nodaf eich cais am wybodaeth a diweddariadau pellach mewn perthynas â'r cynnydd wrth weithredu'r argymhellion sydd ar gyfer Llywodraeth Cymru. Ceir diweddariadau penodol ynghylch y gwaith cyfredol isod. Wrth i ni roi'r argymhellion hyn ar waith ymhellach byddem yn hapus i roi diweddariadau pellach i'r grŵp gorchwyl a gorffen bob chwe mis. Bydd fy swyddogion mewn cysylltiad gyda Huw Owen a Lowri Williams i sefydlu'r trefniadau.

Argymhellion 3-5:

Gofynnir i'r Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol (BPRh) sicrhau fod anghenion o ran y Gymraeg yn cael eu gwreiddio o fewn pob gwasanaeth a phrosiect sy'n cael eu cefnogi gan y Gronfa Gofal Integredig (CGI). Caiff adroddiadau diwedd blwyddyn ar gyfer y CGI eu darparu i'r Grŵp Goruchwylio Gweithrediad ac Effaith ym maes Dementia (DOIIG) fydd yn cynnwys gweithgaredd 2019/20 a byddwn yn sicrhau fod yna ffocws o ran adrodd ar sut y mae anghenion Cymraeg yn cael eu diwallu yn y cyd-destun hwn. Byddwn hefyd yn sicrhau y cewch weld y wybodaeth yma pan gaiff ei pharatoi.

Rwyf hefyd yn ymwybodol fod Catrin Redknapp o'r Tîm Gwybodaeth ac Ymchwil Dadansoddol wedi cyfarfod ag Aled yn ddiweddar i roi diweddariad ar y cynnydd gyda phrosiectau ymchwil cyfredol. Gwnaed cysylltiadau ar draws gwaith ymchwil a gwerthusiadau sydd ar y gweill o ran y ddarpariaeth o wasanaethau Cymraeg.

Argymhelliad 6:

Ers darparu'r diweddariad diwethaf, mae swyddogion yn parhau i weithio gyda grŵp arbenigol ar brofion ac asesiadau Cymraeg. Mae'r grŵp yn cynnwys ymchwilwyr ac ymarferwyr o'r GIG a gofal cymdeithasol a chafodd ei sefydlu i edrych ar gyfieithu asesiadau i'r Gymraeg, gan ddefnyddio tystiolaeth o gwmpas yr iaith fyw i ddatblygu cyfres o declynnau wedi'u safoni sy'n berthnasol i asesiadau ymwybyddol i bobl ar draws ystod o oedrannau a namau lle mai'r Gymraeg yw eu dewis (neu eu hunig) iaith. Mae hyn yn cael ei droi yn gynig ar gyfer gwaith ymchwil ar hyn o bryd.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Argymhelliad 7:

Mae swyddogion yn gweithio gyda'r fforymau a'r plattform cenedlaethol i gytuno ar ffordd ymlaen. Rwyf wedi gofyn iddynt eich diweddaru ynghylch y cynnydd sy'n cael ei wneud.

Argymhelliad 9 - 10

Cychwynnodd yr Ymarferydd Perthynol i lechyd ar gyfer Dementia yn ei swydd ym mis Ionawr felly mae'n gamau cynnar ar y gwaith hwn. Rydym wedi sicrhau ei bod hi'n ymwybodol o argymhellion yr adroddiad a bydd hyn yn llywio ei gwaith wrth iddo symud yn ei flaen. Rydym wedi neilltuo cyllid o fewn y gyllideb i sicrhau cefnogaeth ar gyfer y swydd, fydd yn debygol o fod yn swydd weinyddol.

Nid oes bwriad gennym ar hyn o bryd i greu swydd ar wahân o fewn y maes clinigol ond wrth i ni symud ymlaen i weithredu'r Cynllun Gweithredu Dementia byddwn yn parhau i adolygu hyn.

Argymhelliad 13:

Yn ogystal â'r diweddariad a roddwyd ar gyfer argymhelliad 3-5, rydym hefyd yn gweithio ar ddatblygu safonau gofal, a gaiff eu trafod yng nghyfarfod DOIIG. Byddwn yn sicrhau fod y ddarpariaeth Gymraeg yn cael eu hystyried yn llawn yn y trafodaethau hyn gan rannu cynnydd ar y gwaith hwn mewn adroddiadau yn y dyfodol.

Argymhelliad 14:

Fel y nodwyd mae gennym ddau werthusiad ar y gweill ar hyn o bryd o ran Mwy na geiriau a'r Cynllun Gweithredu Dementia, felly nid ydym yn bwriadu gwneud darn ychwanegol o waith ar hyn o bryd ond byddwn yn adolygu'r angen am y gwaith hwn unwaith y byddwn yn ymwybodol o ddeilliannau'r llinynnau gwaith cyfredol.

Rwy'n croesawu'r cyfle i roi'r diweddariad hwn i chi ac edrychaf ymlaen at barhau i weithio gyda chi i symud y gwaith o wella Gwasanaethau Cymraeg ar gyfer siaradwyr Cymraeg yn ei flaen.

Yn gywir,

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services